

תפ"ח 10298/07/21 - מדינת ישראל נגד יהודית מרר

בית המשפט המחוזי בחיפה

תפ"ח 10298-07-21 מדינת ישראל נ' מרר(עציר)

לפני הרכב השופטים:

כב' השופט אבי לוי [אב"ד] כב' השופט ערן קוטון כב' השופטת עידית וינברגר
המאשימה מדינת ישראל

נגד

הנאשמת

יהודית מרר (עצורה)

גזר דין

כללי

ביום 20 בפברואר 2023, החלטנו להימנע, מחמת הספק בלבד, מלהרשיע את הנאשמת, יהודית מרר, בביצוע העבירה העיקרית בה הואשמה, רצח בכוונה, לפי סעיף 300(א) בחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (להלן: "**חוק העונשין**" או "**החוק**") ולהרשיעה, חלף זאת, בעבירה של **המתה בנסיבות של אחריות מופחתת**, בניגוד לסעיף 301ב(2) לחוק. כן הרשענו אותה בעבירה נוספת של **שיבוש מהלכי משפט**, לפי סעיף 244 לחוק.

בקליפת אגוז נציין, כי קבענו, שהנאשמת גרמה למותה של אחותה המנוחה ע"י שהכתה באמצעות עלי ממתכת שוב ושוב בראשה ובפניה, כאשר בהמשך שטפה את שיערה-שלה ואת העלי, שבאמצעותו ביצעה את מעשה ההמתה.

קבענו, שהמעשה נעשה בנסיבות שבהן אין חל בעניינה של הנאשמת סייג כלשהו לאחריות הפלילית; עם זאת, על סמך עדות פסיכיאטר מומחה, קבענו, שהתעורר ספק סביר ביחס לשאלה אם בעת ביצוע מעשה ההמתה סבלה הנאשמת מהפרעה נפשית חמורה, אשר הגבילה באורח ניכר את יכולתה להבין את טיב מעשיה, את הפסול הטמון בהם או את יכולתה להימנע מלבצע את מעשה ההמתה.

כעת, הגיעה השעה לגזור את דינה של הנאשמת בגין מעשה ההמתה, שאותו ביצעה.

עובדות ההרשעה תוארו בהרחבה בהכרעת-דיננו הנ"ל; כך גם השתלשלות ההליך המשפטי; חוות-הדעת הפסיכיאטרית, אשר הביאה להימנעותנו (מחמת הספק בלבד) מהרשעה בעבירה המקורית; הראיות, אשר הובאו לפנינו ואשר היה בהן כדי לשפוך אור על מצבה הנפשי של הנאשמת בשעת ביצוע מעשה ההמתה; ועיקרי עדותו של הפסיכיאטר, ד"ר הרמן פרקש לפנינו, עדות, אשר היוותה אבן-הפינה לקביעתנו, לפיה התעורר ספק סביר ביחס לשאלה אם בעת ביצוע מעשה ההמתה סבלה הנאשמת מהפרעה נפשית חמורה, אשר הגבילה באורח ניכר את יכולתה להבין את טיב מעשיה, את הפסול הטמון בהם או את יכולתה להימנע מלבצע את מעשה ההמתה.

גזירת דינה של הנאשמת תיעשה, כתמיד, לאורו של סימן א' 1 של פרק ו' בחוק העונשין, שעניינו הבניית שיקול-הדעת השיפוטי בענישה.

נפרט תחילה את הראיות, אשר הונחו לפנינו, ואשר יש בהן כדי להקרין על גזירת עונשה של הנאשמת.

ראיות לעניין העונש

תסקירים מטעם שירות המבחן

לא הוגש תסקיר בעניינה של הנאשמת.

עם זאת, הוגש לפנינו תסקיר לתיאור מצבם של נפגעי-העבירה, בניה ובנותיה של המנוחה, הגב' זריפה מאמוס ז"ל. תסקיר זה, מיום 22.6.23 נערך בהתבסס על פגישה עם שתיים מבנות המנוחה (ש' ו-ד'), על דו"ח ממרכז "אלה" להתמודדות נפשית עם אובדן שעסק בבת המנוחה, ש', ועל מסמך רפואי מרופא המשפחה ביחס למצבה הרפואי.

התסקיר לימד, כי המתת המנוחה בידי הנאשמת היה **אירוע פתאומי ואכזרי, אשר טלטל את בני המשפחה, שמת את הקרקע מתחת לרגליהם והותירם שבורים וכאובים**. התפיסה לפיה יש ביכולתם להגן על אימם וזה על זה נגזלה מהם והוחלפה בעצב וביגון. המנוחה הייתה מרכזית ומעורבת מאוד בחיי כל אחד מילדיה ונכדיה; היעלמותה ממציאות חיהם יצרה תחושת חוסר וגעגוע. **בני-המשפחה אינם מצליחים להתגבר על האובדן ולבנות שגרת-חיים מיטיבה; הם נמלאים רגשות כעס ותסכול, חרדה וחוסר-אונים. הם גם חווים תחושות של "מובסות", כאשר הנאשמת ניצלה את טוב-לב והכנסת האורחים של המנוחה ופגעה בה באכזריות. בני-המשפחה נתונים בהתפרקות ובבדידות, כשהבת ד' מנסה לשמר את המערכת המשפחתית מלוכדת, כפי שהייתה בעבר. הבת ש' חשה תחושות עמוקות של צער וכאב אשר אינם נותנים לה מנוח ושקט נפשי. היא זקוקה, אפוא, לליווי עד שתוכל להשתלב בטיפול, לו היא זקוקה.**

תמונת נזקים קשה זו, והצורך של בני-המנוחה ובנותיה בהכרה של בית-המשפט ושל הנאשמת בחומרת הפגיעה והאובדן הבלתי-הפיך שגרמו מעשיה, מחייבים, לדעת עורכת התסקיר, טיפול רגשי ונפשי ארוך-טווח; הומלץ על חיוב בפיצוי כספי משמעותי למשפחת המנוחה.

זה המקום לציין, שבמסגרת ישיבת הטיעונים לעונש, שנערכה ביום 25 יוני 2023, התרשמנו באורח בלתי-אמצעי מהיגון, הכאב והכעס המלווה את ילדי המנוחה, ובפרט את בתה ד', אשר מסרה דבריה הכואבים לפנינו.

מטעם ההגנה העידה בתה של הנאשמת, פאני מור, אשר הביעה את כאבה ואת צערה על מעשיה של אמה וביקשה את סליחת בנות המנוחה, אשר נכחו באולם. היא ציינה, שמצבה הפיזי והנפשי של הנאשמת איננו שפיר וביקשה, אפוא, שבית-המשפט יתחשב בכך במידת העונש שיטיל, שכן עונש מאסר ארוך עלול לגרום לנאשמת לסיים חיה מאחורי סורג ובריח.

טיעוני הצדדים

המאשימה

ב"כ המלומדת של המאשימה, עו"ד קרן ממון, הגישה לעיוננו מסמך טיעונים לעונש (טע"ת 1) והוסיפה דברים קצרים בע"פ.

היא עמדה על חומרת המעשה; על היותו אכזרי ואלים ובעל אופי מזוויע (הכאה חוזרת ונשנית בראש ובפנים באמצעות עלי-מתכת, כשהמנוחה ישובה על האסלה ואף לאחר שנפלה ארצה). היא עמדה על הסבל, אשר מן הסתם ליווה את המנוחה ברגעיה האחרונים. ב"כ המאשימה ציינה שהמנוחה, בת 78, אשר סבלה מבעיות בריאות קשות, הסכימה לקבל את הנאשמת בביתה מתוך טוב-לב. הודגש, כי המנוחה הייתה אישה חיונית אשר היוותה מרכז חייהם של בני-משפחתה.

אוזכרה הכרעתנו, שלפיה הנאשמת הייתה מודעת למצבה ולמעשיה, ונקטה התנהלות רצונית ומודעת של התנתקות על-מנת לנסות להימלט מאימת הדין.

מהמכלול למדה ב"כ המאשימה, שמצבה הנפשי של הנאשמת בעת ביצוע המעשה היה קרוב הרבה יותר לכזה המחייב נשיאת אחריות למעשיה מאשר למצב של העדר אחריות פלילית. לטענה זו הביאה שורה של טעמים - צוין, כי הנטל בעניין זה מוטל על הנאשמת דווקא; כי המנעד, שעליו משתרעת העבירה אמנם רחב לפי טבעו; כי ביהמ"ש קבע שהתנהלותה של הנאשמת בזמן ניהול ההליך הייתה מודעת ורצינית; כי ד"ר פרקש, שעל חוות דעתו הסתמך ביהמ"ש בזיכוי לא כללה אבחנה פסיכיאטרית מדויקת; כי בעברה של הנאשמת אשפוז אחד בלבד; וכי הנאשמת לא העידה במשפטה ואף לא בהסתכלות ולא פירטה את הסיבה למעשיה.

לאור כל אלה, סבורה ב"כ המאשימה שבקביעת המתחם אין מקום לתת משקל למצב הנפשי, כאשר אין בו כדי להפחית את חומרת מעשה העבירה ואת אשמת הנאשמת. הנזקים שגרמה הנאשמת במעשיה חמורים מאוד והדבר ניכר בתסקיר נפגעי העבירה הנ"ל. המעשה היה אכזרי, אלים מאוד, חסר סיבה ובאורח המתעלל במנוחה, מכלול המגביר את חומרת העבירה ואת מידת אשמה של הנאשמת.

ב"כ המאשימה הפנתה אל מדיניות הענישה הנהוגה בכגון דא וציינה, שאין עדיין פסיקה ענפה המתייחסת לענישת סעיף חיקוק זה.

הופנינו אל ע"פ 5347/20 מ"י נ' פלוני, בו הוטלו 12 שנות מאסר בפועל על מי שדקר את שכנו למוות על רקע מחלת הסכיזופרניה שממנה סבל ובגינה אושפז מספר פעמים.

כן הופנינו אל תפ"ח 47906-03-21 (מחוזי חיפה) מ"י נ' פלוני, בו הוטלו 12 שנות מאסר בגין דקירת אם הנאשם למוות בשנתה בידי הנאשם שהיה חולה סכיזו-אפקטיבי מוכר, שאושפז פעמים רבות בעבר עובר לביצוע מעשה ההמתה;

הופנינו אל תפ"ח 33088-08-19 (מחוזי תל-אביב) מדינת ישראל נ' פלוני, בו הוטלו 14 שנות מאסר על מי שדקר את אמו למוות בנסיבות של אחריות מופחתת.

אוזכר גם גזר-הדין בתפ"ח 33993-01-19 (מחוזי חיפה) מדינת ישראל נ' לבאבידי, שם הוטלו 19 שנות מאסר על מי שרצח את רעייתו על רקע מחלת נפש ממנה סבל, וכן עבר שורה של עבירות נלוות שעניינן שיבוש מהלכי משפט (בגין הוטלו עוד 2 שנות מאסר במצטבר).

בהתחשב במכלול, טענה ב"כ המאשימה, שעל רקע האכזריות של מעשה ההמתה והעובדה שהמנוחה הייתה קשישה שסבלה מבעיות רפואיות שונות, ראוי לקבוע לנאשמת עונש הקרוב לעונש המרבי הקבוע בחוק לעבירה זו.

לאור כל אלה, התבקשנו לקבוע מתחם עונש הולם הנע בין 16 לבין 20 שנות מאסר לצד מאסר מותנה ופיצוי מרבי לילדי המנוחה.

נטען, כי בעת גזירת העונש בתוככי המתחם ראוי להביא בחשבון את העדר נטילת האחריות ואת העדר החרטה מצדה של הנאשמת; את העובדה שהייתה מודעת היטב למצבה ולמעשיה ולמרות זאת התנתקה במטרה להימלט מאימת הדין. כן התבקשנו לחייבה לפצות את נפגעי העבירה בסכום המרבי, דהיינו 258,000 ₪.

ההגנה

בסיכומי הכתובים, טען הסנגור המלומד, עו"ד רהב אופנהיימר, שבעקבות הרפורמה החקיקתית בעבירות ההמתה, למעשה של מי שממית בנסיבות של אחריות מופחתת מודבק פסול מוסרי ופילי נמוך מזה המוטבע על מי שביצע מעשה המתה בכוונה. הדבר יורד לשורש האחריות ואיננו עניין של ענישה בלבד. לפיכך, העונש המרבי הקבוע לצד מעשה שכזה הוא נמוך יותר מזה שננקב לעבירה של רצח בכוונה. בנוסף, יש לייחס משקל נוסף לעוצמת המגבלה הנפשית של הנאשמת גם בשלב הענישה - אין מדובר ב"כפל הנחות"; כך נקבע בפסיקה (ע"פ 5374/20 מ"י נ' פלוני (ניתן ביום 12.4.22)). הופנינו גם לגזר-הדין שניתן ביום 22.9.22 בתפ"ח 47906-03-21 מ"י נ' פלוני, שם נקבע שיש "לשקול פעמיים" את המצב הנפשי של העושה הן בהכרעת-הדין והן במסגרת גזירת הדין. "סימני אי-השפיות" צריכים, לדעת הסנגור, לבוא לידי ביטוי גם בקביעת מתחם העונש ההולם. הסנגור הפנה לכך, שבמקרים רבים בהם נדונו נאשמים בגין עבירה של המתה בנסיבות אחריות מופחתת כגון זה הנדון כאן, הוטל עונש בן 12 שנות מאסר. זוהי, אפוא, לדעתו, "מדיניות הענישה הנוהגת" הצריכה להנחותינו בבואנו לגזור לנאשמת עונש. עם זאת, לדעת הסניגור, נסיבותיה המיוחדות של הנאשמת כאן, אשר כונו בפי הסניגור "חריגות וייחודיות" צריכות להוביל למסקנה שהעונש שיוטל עליה צריך להיות נמוך מעונש זה. בהקשר זה הוא הפנה אל ע"פ 5374/20 מ"י נ' פלוני (ניתן ביום 12.4.22); שם נקבע עונש בן 10 שנות מאסר בערכאה הראשונה וזה הוחמר לכדי 12 שנות מאסר במסגרת ערעור בבית המשפט העליון. עוד הפנה אל ע"פ 5629/22 מ"י נ' פלוני (ניתן ביום 20.3.23), שם הוטלו 14 שנות מאסר, עונש שאושר בביהמ"ש העליון. הסניגור אזכר את תפ"ח (מחוזי חיפה) 47906-03-21 מ"י נ' פלוני (ניתן ביום 22.9.22) בו הוטלו 12 שנות מאסר.

הסניגור אף הפנה אותנו לפסקי דין שעסקו בעבירות שעניינן המתה בתכופ לאחר התגרות והמתה באחריות מופחתת בגין שכרות העושה - מקרים בהם הוטלו גם כן עונשים בני 11-12 שנות מאסר.

בנוסף, ציין הסניגור המלומד בסיכומי שורה של נסיבות, המשפיעות על קביעת מתחם העונש ההולם: קרבה לסייג אי השפיות, "סימני אי השפיות" אשר תועדו בעניינה של הנאשמת - התנהגות משונה בתקופה שעובר לאירוע; מעשיה כלפי בני משפחה שנכחו בזירה; התנהגותה כלפי הרשויות לאחר האירוע; התנהלותה מול באי כוחה.

כל אלה מלמדים, לדעת הסניגור, שהנאשמת מצויה כפסע מהגדרתה כלא כשירה לעמוד לדין, מה שצריך להשפיע על קביעת מתחם העונש ההולם.

הסניגור אף ציין בשולי הדברים שהמעשה היה בלתי מתוכנן ובלתי מתוחכם.

לאור אלה, סבר הסניגור שראוי בנסיבות העניין לקבוע מתחם ענישה הולם הנע בין 8 שנים לבין 15 שנות מאסר בפועל.

לנוכח נסיבותיה האישיות - גילה המבוגר, היעדר עבר פלילי, היותה במעצר מזה למעלה משנתיים ומצבה הנפשי הקשה, ראוי לטעמו של הסניגור למקם עונשה של הנאשמת ברף התחתון של מתחם הענישה, דהיינו להטיל עליה עונש מאסר לתקופה קצרה מ-10 שנים.

דברה האחרון של הנאשמת

הנאשמת, כדרכה כמעט לכל אורך ההליכים בעניינה, נמנעה מלשתף פעולה עם בית המשפט. התרשמותנו הבלתי-אמצעית ממנה הייתה שהדבר הוא בגדר ניסיון להעמיד פני מי שאיננה מבינה את ההליכים המשפטיים ובכלל את המתרחש סביבה. בפועל, להתרשמותנו, הנאשמת הבינה היטב את ההליכים המשפטיים, את תפקידי הגורמים השונים באולם המשפטי ואת מהות התהליכים המתנהלים בו.

נאמנה לדרכה, המשיכה הנאשמת להציג עצמה כמי שאינה מבינה מה מבקשים ממנה כאשר נשאלה אם היא מבקשת סליחה מבני משפחתה של המנוחה ואם היא מבקשת דבר מה מבית המשפט. היא הסתפקה במלמולים חסרי משמעות וחסרי שחר, כגון שאינה שומעת ואינה מבינה מה רוצים ממנה.

דין והכרעה

מעשה ההמתה שאותו ביצעה הנאשמת שלפנינו היה אלים ואכזרי. אכן, שתי נסיבות אשר נלוו לו (מעבר לאלימות הקשה והסבל הרב שנגרם למנוחה) **הפכוהו למעשה פלצות, מעשה זוועה של ממש - העובדה שהמנוחה הייתה לא אחרת מאחותה, בשר מבשרה; והעובדה שאותה אחות, אשר בעצמה סבלה מבעיות רפואיות קשות, הסכימה לקבלה תחת צל קורתה בצר לה מקום בו ילדיה שלה נמנעו מעשות כן והיא גמלה לה ברעה תחת טובה.**

כפי שהדגשנו במסגרת הכרעת דינו המנומקת והמפורטת, כפסע היה בין הנאשמת לבין הרשעה בעבירה שעניינה רצח בכוונה. **חוט השערה ניצב בין הנאשמת לבין קביעה חד משמעית ומעבר לספק סביר, כי עשתה את שעשתה במצב של מודעות ושפיות מלאה, מה שהיה קרוב לוודאי מוליכה לרצות מאסר עולם.**

חוות דעתו של ד"ר פרקש, אשר כפי שציינו, היא עצמה לא הייתה חד משמעית, הצליחה לעורר ספק סביר בסוגיית היותה במלוא חושיה עת ביצעה את מעשה ההמתה והותירה בליבנו את הספק הדרוש בהליך הפלילי על מנת להימנע מהרשעה בעבירה של רצח. אותו ספק סביר הביאנו לקבוע כי הנאשמת ראויה להיות מורשעת בעבירה של המתה בנסיבות של אחריות מופחתת שהתבטאה בהפרעת אישיות חמורה אשר הגבילה באורח ניכר את יכולתה להבין את טיב מעשיה, את הפסול הטמון בהם או את יכולתה להימנע מלבצעם.

זו אפוא, נקודת המוצא בבואנו לגזור דינה.

הסניגור המלומד ביקשנו למצוא בפסיקה המעטה שהצטברה ביחס לעבירת ההמתה בנסיבות אחריות מופחתת קו ענישה אחיד - הטלת עונש מאסר בן 12 שנים כעונש "סטנדרטי", כאשר הסטייה הימנו אפשרית לקולה ולחומרה במקרים חריגים. מכאן, גזר הסניגור את מתחם העונש ההולם המוצע: 8 - 15 שנות מאסר.

גישתו זו של הסניגור אינה מקובלת עלינו, בכל הכבוד.

נראית לנו הרבה יותר גישה המאשימה, אשר תקעה יתדותיה בהנמקת בית משפט זה במסגרת תפ"ח 47906-03-21 **מ"י נ' פלוני** (ניתן ביום 22.9.22). נקבע שם, כי מתחם העונש בגין העבירה הנדונה כאן מושפע, כמו ביחס לכל עבירה אחרת, מאופי המעשה והנסיבות הנלוות לביצועו, אך גם ממיקומו של הנאשם על גבי מנעד של מצבים נפשיים. כידוע, מי שמתעורר ספק לגבי שפיותו (בשעת מעשה, בשל מחלה שפגעה ברוחו עד שהיה חסר יכולת של ממש להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה), אינו נושא כלל באחריות פלילית. ואילו מי שאין ספק לגבי שפיותו - נושא באחריות מלאה.

בתוך מצוי מי שנושא באחריות מופחתת לפי סעיף 301ב(ב)(2) לחוק (כאשר הוא גורם למותו של אדם בכוונה או באדישות במצב שבו בשל הפרעה נפשית חמורה הוגבלה יכולתו לשלוט במעשיו במידה ניכרת אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש, כאמור בסעיף 34ח').

דומה, שסעיף חיקוק זה (המתה בנסיבות של אחריות מופחתת) מהווה **מקרה פרטי** (ומיוחד לעבירות ההמתה) של ס"ק **40ט(9) לחוק**; ביחס לעבירות שאינן עבירות רצח ניטלת בחשבון, עת גוזרים עונש, **"הקרבה לסייג לאחריות פלילית, כאמור בסימן ב' לפרק ה'1" ואילו כשאנו דנים בעבירת הרצח גוררת ה"קרבה לסייג" הפחתה בסעיף האישום ולא רק במידת העונש.** אם לגבי עבירות אחרות, מורשע הנאשם בעבירה אותה עבר וההתחשבות בכך שהמעשה נעשה בתנאים בהם נמצאה קרבה לסייג, באה לביטוי בעונש הנגזר לו; הרי שבעבירות ההמתה ובניגוד לדין בתקופה שקדמה לרפורמה בעבירות ההמתה, מצא המחוקק להביא אותה "קרבה לסייג אי השפיות" לידי ביטוי בהפחתת "האחריות" דווקא ולא רק בהתחשבות לעניין העונש המוטל. הגיונה של הכרעה ערכית מוסרית זו מונח לצידה. משהכמתת אדם באות קלון של "רוצח" היא פעולה בעלת משמעויות מוסריות מרחיקות לכת; מאחר שהרשעה בעבירה של רצח (בכוונה או באדישות) גוררת אחריה עונש מאסר עולם (כעונש מרבי או כעונש חובה, בהתחשב בנסיבות ביצוע העבירה) מצא לנכון המחוקק לייחד סעיף אחריות מיוחד למי שהמית כאשר מצבו הנפשי פגע ביכולתו לשלוט על מעשיו; ובלבד שהאמור ב"הפרעה נפשית חמורה" אשר מצויה ברקע המעשה וכן שהיה בה כדי להגביל "במידה ניכרת", את יכולתו של העושה לשלוט במעשיו.

דומה שמתבקשת מכאן המסקנה **שעוצמת "ההפרעה הנפשית החמורה" ומידת השפעתה על יכולתו של הנאשם להבין את הפסול במעשיו או להימנע מלבצעם הם תבחינים משמעותיים עת קובעים מהו העונש הראוי לו, למורשע במעשה המתה בנסיבות של אחריות מופחתת.**

אין דינו של מי שפסע חצץ בינו לבין זיכוי מאשמה בשל היעדר יכולת של ממש לשלוט במעשה כדינו של מי שחוט השערה הפריד בינו לבין הרשעה בעבירה של רצח בכוונה הנסיבות מחמירות.

הראשון יזכה להתחשבות המרבית האפשרית בנסיבות. האחרון יזכה למידת התחשבות פחותה הרבה.

עקרון זה הותווה במסגרתה של פסיקת בית המשפט העליון (ע"פ 5374/20 **מדינת ישראל נ' פלוני**, פסקה 14, ניתן ביום 12.4.22) (להלן: "**פרשת פלוני**"), אשר בגדרה קבע כב' השופט הנדל, כי אין בחוק כל סעיף המחריג את עבירת ההמתה בנסיבות של אחריות מופחתת מתחולתם של הסעיפים העומדים בבסיס הבניית שיקול הדעת בענישה (הן הנסיבות הקשורות בביצוע העבירה הן אלו שאינן). כך פורט שם -

" [...] אין כל מניעה עקרונית כי מצבו הנפשי של הנאשם "יישקל פעמיים" - הן בשלב הכרעת הדין, בהרשעה בעבירת ההמתה בנסיבות של אחריות מופחתת לפי סעיף 301ב(ב)(2) לחוק, הן בשלב גזירת העונש. יש להבהיר כי בניגוד לטענת המדינה, אין

מדובר בהכרח בשקילה של אותו הנתון בדיוק פעמיים, באופן היוצר לכאורה כפילות. **זאת משום שבשלב הכרעת הדין נקבע עצם הימצאותו של הנאשם באזור הביניים** שבין אחריות פלילית מלאה והרשעה בעבירת הרצח, לבין קבלת פטור מאחריות פלילית; כלשון הסעיף, מוכרע כי יכולתו של הנאשם להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה, הוגבלה "במידה ניכרת, אך לא עד כדי חוסר יכולת של ממש". **ואולם, בשלב גזירת הדין, ניתן לשקול את מיקומו של הנאשם באזור הביניים** האמור, כלומר, **את עוצמת הגבלת יכולתו להבין את אשר הוא עושה או את הפסול שבמעשהו או להימנע מעשיית המעשה, או את מידת קרבתו לרף של פטור מאחריות פלילית.** זאת, על-בסיס ההנחה כי סעיף 301ב(ב)(2) לחוק חל על קבוצת מקרים, שניתן למקמם על ציר שבין נשיאה באחריות פלילית מלאה והרשעה בעבירת הרצח, לבין קבלת פטור מאחריות פלילית, כאשר חלקם מצויים קרוב לקצהו הראשון של ציר זה, וחלקם מצויים קרוב לקצהו השני... " (ע"פ 5374/20 **מדינת ישראל נ' פלוני**, פסקה 14, ניתן ביום 12.4.22) (ההדגשה אינה במקור).

נוכח המקובץ, אכן צודק הסניגור בטענתו כי יש להביא בחשבון את סוגיית ההפרעה הנפשית וחומריתה פעמיים. דא עקא, כפי שניתן להיווכח, מי שזוכה מעבירה של רצח בכוונה, אף שקרוב היה להרשעה בעבירה זו, ורק מחמת ספק קל הורשע בהמתה באחריות מופחתת, **ימצא עצמו קרוב במנעד הענישה בגין המתה באחריות מופחתת בצד הסמוך לתקרת הענישה, בעוד מי שהיה קרוב לזיכוי בגין סייג אי שפיות הדעת ימצא עצמו, קרוב לוודאי, סמוך לקוטב הענישה המקלה, דהיינו לרצפת הענישה הרלבנטית.**

ומן הכלל אל הפרט -

הנאשמת דכאן פגעה **פגיעה קשה ביותר** בערך המוגן העליון והחשוב ביותר במקומותינו - **קדושת החיים**. כמו כן, מעשיה פגעו באינטרס הציבורי למנוע שיבוש הליכי חקירה ומשפט.

נזכיר בהקשר זה, כי הנאשמת שלפנינו הורשעה גם בעבירה של שיבוש מהלכי משפט, עבירה בניגוד לסעיף 244 לחוק. עם זאת, לטעמנו יש להתייחס למכלול כאל אירוע אחד שלו ייגזר מתחם ענישה אחד (סעיף 40ג לחוק). (ראו לעניין "הקשר ההדוק": ע"פ 4910/13 **ג'אבר נ' מדינת ישראל**, מפי כב' השופטת ברק-ארז, ניתן ביום 29.10.14; ע"פ 9308/12 **עיסא נ' מדינת ישראל**, ניתן ביום 30.7.15).

הצדדים עמדו נכוחה על מדיניות הענישה הנוהגת מאז כניסתה לתוקף של הרפורמה בעבירות ההמתה, בכל הנוגע להמתה בנסיבות אחריות מופחתת בניגוד לסעיף 301ב(ב)(2) לחוק, [נצביע על אלו בקצרה פעם נוספת: תפ"ח 47906-03-21 (מחוזי חיפה) **מ"י נ' פלוני**, במסגרתו הושתו 12 שנות מאסר בגין דקירת אם הנאשם למוות בשנתה בידי הנאשם שהיה חולה סכיזו-אפקטיבי מוכר, שאושפז פעמים רבות; תפ"ח 33085-08-19 (מחוזי תל-אביב) **מדינת ישראל נ' פלוני**, שבמסגרתו הושתו 14 שנות מאסר על מי שדקר את אמו למוות בנסיבות של אחריות מופחתת, ע"פ 5629/22 **פלוני נ' מ"י** (ניתן ביום 20.3.23); תפ"ח 33993-01-19 (מחוזי חיפה) **מדינת ישראל נ' לבאבידי**, שבמסגרתו הושתו 19 שנות מאסר על מי שרצח את רעייתו בנסיבות כאמור, וכן עבר שורה של עבירות נלוות שעניינן שיבוש מהלכי משפט, בגין הוטלו עוד 2 שנות מאסר במצטבר]

לצדם של פסקי דין אלו, נדגיש כי במסגרתה של **פרשת פלוני** שהובאה לעיל קיבל בית המשפט העליון את ערעור המדינה על קולת העונש, כך שהשית על המשיב 12 שנות מאסר לריצויו בפועל (חלף 10 שנות מאסר שגזר עליו בית המשפט המחוזי מרכז-לוד). עונש זה הושת על המשיב בגין ביצועה של עבירת המתה בנסיבות של אחריות מופחתת לפי סעיף 301ב(ב)(2) לחוק העונשין. עובדות מקרה זה לימדו, כי המשיב לקה במחלת הסכיזופרניה, ועל רקע זה הוא

עמוד 7

אושפז מספר פעמים בבית חולים פסיכיאטרי. בשנת 2016, בהיותו בן כ-21 שנים, המית המשיב בדקירות סכין אדם שהיה מוכר לו מיחסי שכנות, והוא כבן 53 שנים. בעקבות כך הורשע המשיב, על-פי הודייתו בעובדות כתב אישום מתוקן במסגרת הסדר טיעון, בעבירה שעניינה המתה בנסיבות של אחריות מופחתת.

ויודגש, כפי שצוין בהרחבה לעיל, במסגרת נימוקי קבלת הערעור הנ"ל נקבע כי אין בחוק כל סעיף המחריג את עבירת ההמתה בנסיבות של אחריות מופחתת מתחולתם של הסעיפים העומדים בבסיס הבניית שיקול הדעת בענישה. צוין, כי אלו בין היתר, נמנות שלוש הנסיבות הנוגעות למצבו הנפשי של הנאשם "יכולתו של הנאשם להבין את אשר הוא עושה, את הפסול שבמעשהו או את משמעות מעשהו" (סעיף 40ט(א)(6) לחוק); "יכולתו של הנאשם להימנע מהמעשה ומידת השליטה שלו על מעשהו" (סעיף 4ט(א)(7) לחוק); ו"הקרבה לסייג לאחריות פלילית" (סעיף 40ט(א)(9) לחוק).

על רקע כל המקובץ, כאן גם המקום להזכיר, כי אל לנו לשכוח שמדיניות הענישה הנוהגת אינה חזות הכול. במובן זה, מדיניות הענישה הנוהגת הינה אך אחד מהשיקולים המשמשים בידי בית המשפט בקביעת מתחם העונש (ראו למשל: ע"פ 9954/17 זילברשטיין נ' מדינת ישראל, פסקה 9, ניתן ביום 22.4.18). ודוקו, עקרון זה מתחזק עוד יותר, שעה שאין מול עיניו של בית המשפט (נוכח החידוש הגלום ברפורמה שבוצעה בעבירות ההמתה), מקרים מרובים ודומים לצורך השוואתם כדבעי.

כל הקורא את הכרעת דינו וגם את האמור לעיל, מבין, שפסע הפריד בין הנאשמת לבין הרשעה בעבירה של רצח. ההפרעה הנפשית החמורה שממנה, לפי הנטען סבלה, לא הוגדרה עד תום; הספק הסביר בקביעת אחריותה המלאה נבע מדברים שאינם חד משמעיים שהשמיע ד"ר פרקש, מכלול "סימני אי השפיות" אשר עליהם דיבר הסניגור המלומד בסיכומים לא היה חד משמעי: כפי שהיו ראיות, אשר הצביעו לכאורה על קיומה של הפרעה נפשית חמורה, שממנה סבלה הנאשמת, היו גם כאלו - עליהן הצביעה התביעה - אשר כיוונו לכיוון אחריות מלאה. הדברים פורטו בהרחבה בהכרעת הדין ואין בכוונתנו לחזור עליהם בשנית.

משמע, ככל שמתקיים מנעד ענישתי אופייני למבצעי המתה בנסיבות של אחריות מופחתת (בגין השלכות של הפרעה נפשית חמורה) הרי שעניינה של הנאשמת שלפנינו והעונש הראוי להיגזר לה בגין מעשיה מצוי בוודאי סמוך מאד לחלקו העליון של מנעד זה ולא בחלקו התחתון.

אין צורך להכביר מילים על חומרת מעשה ההמתה גופו - על כך שהוא צפוי היה לגרום נזק עצום ואכן גרם נזק עצום (כמפורט בתסקיר נפגעי העבירה); על כפיות הטובה הגלומה במעשה כלפי המנוחה; על האכזריות, האלימות וההתעללות שהיו גלומות בו ועל הניצול לרעה של יחסיה של הנאשמת אל המנוחה. אכן, רצח אחות, אישה מבוגרת הסובלת מבעיות רפואיות, חסרת אונים כמעט, בהיותה ישובה על האסלה באורח כה אכזרי וחסר רחמים - הוא מעשה נורא. הוא ראוי לעונש חמור.

לטעמנו, מתחם העונש ההולם הראוי למקרה זה אכן נע, כפי שטענה המאשימה, בין 16 לבין 20 שנות מאסר לריצוי בפועל.

במישור הנסיבות שאינן קשורות לביצוע המעשה, אכן נשיאת עונש מאסר פוגעת בנאשמת, בין השאר על רקע גילה, מצבה הבריאותי והיעדר עבר פלילי כלשהו. עם זאת, הנאשמת לא נטלה אחריות למעשה; היא לא עשתה כל מאמץ לתקן את תוצאות העבירה או לפצות את הניזוקים; היא לא שיתפה פעולה עם רשויות אכיפת החוק. מצאנו, כי ראוי

שעונושה ייגזר במחצית העליונהשל מתחם העונש ההולם.

לאור כל אלה מוטלים על הנאשמת העונשים הבאים:

(א) 18 שנות מאסר לריצוי בפועל שמניין מיום המעצר.

(ב) הנאשמת תפצה את בני משפחת המנוחה, קורבנות העבירה, בסכום של 258,000 ₪ אשר יחולקו באופן שווה בין תשעת בנותיה ובניה.

סכום זה ישולם ב-36 תשלומים חודשיים שווים ורצופים החל ביום 10.9.23 ובכל 10 בחודש שלאחריו. אי תשלום אחד הסכומים במועדו יעמיד את מלוא הסכום לפירעון מידי.

זכות ערעור כחוק

ניתן היום, י"ז תמוז תשפ"ג, 06 יולי 2023, במעמד הצדדים.

ע' וינברגר, שופטת

ע' קוטון, שופט

א' לוי, שופט
[אב"ד]